

Центральноукраїнський національний технічний університет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Андрій КИРИЧЕНКО

«29» серпня 2025 року

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ (АСИСТЕНТСЬКОЇ) ПРАКТИКИ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти	Магістр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітньо-наукова програма	«Історія матеріальної культури та експертиза об'єктів історичної спадщини»
Факультет	Економічний

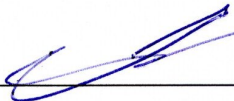
2025 – 2026 навчальний рік

Програма педагогічної (асистентської) практики: для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 032 «Історія та археологія» / укл.: С. В. Орлик, В. А. Барабаш, О. Б. Коломієць. Кропивницький: ЦНТУ, 2025. 25 с.

Укладачі: С. В. Орлик, професор кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, доктор історичних наук, професор; В. А. Барабаш, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи; О. Б. Коломієць, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи.

Програму схвалено на засіданні кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи. Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року.

Завідувач кафедри історії, археології,
інформаційної та архівної справи:
д.і.н., проф.

 Василь ОРЛИК

Декан економічного факультету:
д.е.н., проф.

 Наталія ШАЛІМОВА

©С. В. Орлик, В. А. Барабаш
О. Б. Коломієць
©ЦНТУ, 2025 рік

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ (АСИСТЕНТСЬКОЇ) ПРАКТИКИ	7
3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ	9
4. ДОКУМЕНТАЦІЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ	10
5. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ	11
6. ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ	12
7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА	14
ДОДАТОК А. ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША ЗВІТУ (ЩОДЕННИКА) ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ (АСИСТЕНТСЬКОЇ) ПРАКТИКИ	20
ДОДАТОК Б. ШАБЛОН ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ (АСИСТЕНТСЬКОЇ) ПРАКТИКИ	21
ДОДАТОК В. СХЕМА УКЛАДАННЯ РЕЦЕНЗІЇ НА ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ, ПРОВЕДЕНЕ ЗДОБУВАЧЕМ	23
ДОДАТОК Г. СХЕМА УКЛАДАННЯ МЕТОДИЧНОЇ РОЗРОБКИ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ	24
ДОДАТОК Д. СХЕМА УКЛАДАННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ЗДОБУВАЧА.....	26

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма практики встановлює загальні вимоги до проходження педагогічної (асистентської) практики і ґрунтується на вимогах таких нормативних документів: Закону України «Про вищу освіту»; Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93; Положення про організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті; Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти Центральноукраїнського національного технічного університету та інших нормативних документів Центральноукраїнського національного технічного університету.

Проходження педагогічної (асистентської) практики є закономірним і послідовним етапом підготовки здобувачів вищої освіти, що логічно продовжує та поглиблює матеріал теоретичного курсу «Педагогіка і психологія вищої школи та методика викладання історичних дисциплін».

Цей вид практики здійснюється після науково-дослідницької практики, результати якої створюють необхідне підґрунтя для формування й удосконалення професійних компетентностей майбутнього викладача.

Педагогічна (асистентська) практика сприяє реалізації програмних результатів навчання, оскільки дає можливість застосувати здобуті теоретичні знання в реальних умовах освітнього процесу, опанувати методи і прийоми викладання історичних дисциплін, розвинути навички педагогічної комунікації, організації навчальної діяльності студентів та аналітичного оцінювання їхніх досягнень. Практика формує розуміння специфіки роботи викладача вищої школи, забезпечує інтеграцію наукової, методичної й практичної складових професійної підготовки та сприяє становленню власного педагогічного стилю майбутнього фахівця.

Проходження педагогічної (асистентської) практики має на меті набуття здобувачами вищої освіти інтегральної, загальних та спеціальних компетентностей відповідно до вимог Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 032 «Історія та археологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України № 603 від 31.05.2021 р.:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері історії та археології.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність працювати автономно.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК08. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК09. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності (СК):

СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.

СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

СК07. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.

СК10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

СК12. Здатність використовувати набуті знання в ході професійної діяльності та експертного консультування з актуальних проблем історії матеріальної культури та експертизи об'єктів історико-культурної спадщини.

Програмні результати навчання:

ПР07. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПР09. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн.

ПР12. Здійснювати професійну діяльність та експертне консультування з актуальних проблем історії матеріальної культури та експертизи об'єктів історико-культурної спадщини.

Компетентності, направлені на досягнення глобальних Цілей сталого розвитку до 2030 року:

Зміст навчальної дисципліни «Педагогічна (асистентська) практика» інтегрує такі Цілі сталого розвитку та сприяє отриманню компетентностей та результатів навчання, які дозволять магістру в майбутньому ефективно працювати в напрямку розв'язання таких глобальних та національних завдань:

Ціль 4. Забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. Завдання 4.4 – До 2030 року істотно збільшити число молодих і дорослих людей, які володіють затребуваними навичками, у тому числі професійно-технічними, для працевлаштування, отримання гідної роботи та занять підприємницькою діяльністю; 4.7. – До 2030 року забезпечити, щоб усі учні здобували знання і навички, необхідні для сприяння сталому розвитку, у т.ч. шляхом навчання з питань сталого розвитку та сталого способу життя, прав людини, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, громадянства світу й

усвідомлення цінності культурного різноманіття і вкладу культури в сталий розвиток.

Ціль 5. Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат. Завдання 5.5. – Забезпечити всебічну й реальну участь жінок і рівні для них можливості для лідерства на всіх рівнях прийняття рішень у політичному, економічному та суспільному житті.

Ціль 9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям. Завдання 9.5. – Активізувати наукові дослідження, нарощувати технологічний потенціал промислових секторів у всіх країнах, особливо країнах, що розвиваються, у т.ч. шляхом стимулювання до 2030 року інноваційної діяльності та значного збільшення кількості працівників у сфері ДіР у розрахунку на 1 млн осіб, а також державних і приватних витрат на ДіР.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ (АСИСТЕНТСЬКОЇ) ПРАКТИКИ

Педагогічна (асистентська) практика в системі навчання в магістратурі є компонентом практичної професійної підготовки до науково-педагогічної діяльності у закладі вищої освіти й спрямована на набуття навичок здійснення навчально-виховного процесу у ЗВО й формування вмінь викладацької діяльності, зокрема, викладання історичних дисциплін, організації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, науково-методичної роботи.

Метою педагогічної (асистентської) практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти є формування професійного мислення та компетентностей викладача історичних дисциплін; створення цілісного уявлення про різноманітні форми, методи, методики та технології викладання історичних дисциплін у вищій школі; набуття практичних навичок проведення практичних (семінарських) занять у закладах вищої освіти.

У результаті проходження педагогічної (асистентської) практики у магістрів повинні бути сформовані конструктивні, організаторські, комунікативні й дослідницькі вміння викладача університету, необхідні для забезпечення провідних аспектів педагогічної діяльності: навчальної, методичної, виховної й дослідницької роботи.

Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти повинен

Знати: основні поняття й категорії педагогіки, психології та методики викладання у закладах вищої освіти; різноманітні концепції думок та погляди, що існують в сучасній методиці викладання історії у вищій школі; сучасні підходи до формування у здобувачів професійної компетентності; інноваційні освітні технології навчання у ЗВО; основні положення законодавства України в галузі вищої освіти, програмних документів, які стосуються навчання та викладання у ЗВО; завдання і функції науково-педагогічного працівника; вимоги до підготовки документного супроводу викладання у ЗВО; основні принципи, методи і форми навчання у ЗВО.

Уміти: визначати й аналізувати цілі, зміст, принципи, методи і прийоми навчання; аналізувати, обирати й ефективно використовувати навчально-методичні комплекси для здобувачів вищої освіти; володіти прийомами й методами забезпечення реалізації освітнього процесу закладу вищої освіти згідно з нормативними документами; реалізувати на практиці моделі проведення аудиторних та позааудиторних освітніх заходів; відбирати, структурувати зміст навчального матеріалу для проведення різних видів навчальних занять; застосовувати інноваційні методи, прийоми та засоби навчання і виховання здобувачів; підвищувати професійні вміння, вивчати передовий педагогічний досвід.

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Педагогічна (асистентська) практика проходить на базі кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи економічного факультету Центральноукраїнського національного технічного університету під керівництвом викладачів кафедри. Місце проходження практики визначається наказом по університету. Загальна тривалість педагогічної (асистентської) практики зі спеціальності 032 «Історія та археологія» освітньо-наукової програми «Історія матеріальної культури та експертиза об'єктів історичної спадщини» становить 2 тижні (10 робочих днів).

№ п/п	Вид робіт	К-ть годин
1.	Складання плану проходження практики	5
2.	Вивчення нормативно-правової бази: Державний стандарт вищої освіти; Галузевий стандарт вищої освіти; стандарти вищої освіти ЗВО; Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 1914 р. №1556 (зі змінами та доповн.); Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. №2145 (зі змінами та доп.); Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, затв. Розпорядженням КМУ від 23 лютого 2022 р. №286-р. Про академічну доброчесність: Проект Закону України. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України.	5
3.	Ознайомлення з основними нормативними документами, що регулюють організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті, навчальними планами, робочими програмами дисциплін, які викладаються НПП кафедри.	6
4.	Ознайомлення з навчально-методичним забезпеченням історичних та суміжних дисциплін кафедри.	6
5.	Ознайомлення з методиками організації та проведення практичних занять з історичних дисциплін.	6
6.	Ознайомлення з організацією самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.	6

7.	Діагностика навчання історії. Ознайомлення з системою та критеріями оцінювання.	6
8.	Відвідування занять, що проводять викладачі та студенти-практиканти з метою вивчення педагогічного досвіду, форм, методів та прийомів, які застосовуються на лекційних та практичних заняттях (4 лекції; 4 практичних заняття; 2 консультації).	18
9.	Підготовка опорних планів-конспектів практичних занять; розроблення навчально-методичних та дидактичних матеріалів (презентації, тестові завдання, роздаткові матеріали, таблиці, схеми та інші допоміжні засоби навчання).	15
10.	Проведення практичних занять	8
11.	Підготовка звітної документації	8
12.	Захист Звіту	1
	Разом	90

Захист практики відбувається перед комісією. Під час захисту звіту практикант отримує запитання, що стосуються проходження асистентської практики і змісту звіту. Магістрант, який надав повну відповідь на ці питання, додає у свій актив отриману суму балів, що додається до балів, набраних ним за результатами поточного контролю.

4. ДОКУМЕНТАЦІЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

За результатами проходження педагогічної (асистентської) практики здобувач вищої освіти готує звітну документацію, що відображає зміст, обсяг та результати виконаної роботи. До звітної документації належать: звіт про проходження педагогічної (асистентської) практики, рецензія на навчальне заняття, проведене іншим здобувачем вищої освіти, методичні матеріали до лекційних занять, а також методичні розробки практичних занять.

Керівник практики за результатами її проходження надає письмову характеристику на здобувача вищої освіти, у якій оцінює рівень професійної підготовки практиканта, якість проведення практичних занять, повноту та

належне оформлення звітної документації, а також вносить пропозицію щодо оцінювання виконання індивідуальних завдань практики.

Перелік необхідних документів:

Індивідуальний план проходження практики, затверджений керівником практики.

Звіт про проходження практики, підписаний науковим керівником та завідувачем кафедри, який містить опис виконаної під час практики роботи.

План-конспекти залікових практичних занять.

Рецензія на відвідане навчальне заняття.

Навчально-методичні та дидактичні матеріали, розроблені під час проходження практики.

Щоденник практики.

Характеристика на здобувача вищої освіти, підписана керівником практики.

5. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ

- спостереження за здобувачами вищої освіти в ході практики, аналіз та оцінювання окремих видів їхньої діяльності;
- бесіди з науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти;
- опитування здобувачів вищої освіти, самооцінювання рівня сформованості професійних умінь;
- аналіз звітної документації з педагогічної (асистентської) практики.

Залік з педагогічної (асистентської) практики має диференційований характер і передбачає оцінювання за шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», які заносяться до відомості та індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

6. ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ

Основними критеріями оцінки є:

- психологічна готовність здобувача вищої освіти до роботи в сучасних умовах (оцінюються мотиви, які спонукають до педагогічної діяльності майбутнього викладача, його розуміння цілей і завдань, що стоять перед сучасною вищою школою);
- технологічна готовність магістранта до роботи в сучасних умовах (оцінюється загальна дидактична, методична, технічна підготовка майбутнього викладача, знання нормативних документів з організації навчально-виховного процесу, володіння предметом, що викладається);
- уміння планувати свою діяльність (враховується уміння прогнозувати результати своєї діяльності, враховувати реальні можливості і всі резерви, які можна привести в дію для реалізації наміченого);
- викладацька діяльність магістранта (виконання навчальних програм, якість проведених занять, рівень самостійності, зацікавленість предметом, що викладається, володіння інноваційними методами навчання);
- підвищення професійного рівня (оцінюється пошук ефективних методик і технологій викладання, самоудосконалення).
- відношення до практики, до виконання доручень керівника.

Відповідність шкали оцінювання ЄКТС національній системі оцінювання в Україні та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка	
		За національною системою (екзамен, диф. залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	90–100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	82–89

C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок		74–81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	64–73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60–63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	35–59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота		1–34

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів визначені Положенням про організацію освітнього процесу в ЦНТУ <http://surl.li/ezlqfq> .

1. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові документи:

1. Державна цільова соціальна програма з утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2028 року: Постанова КМУ від 30 липня 2024 р. №864 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/864-2024-%D0%BF#n97>
2. Завдання та індикатори досягнення цілей сталого розвитку в Україні на період до 2030 року <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/ind.80/bookmtd-goalsalbum110pagesok-3.pdf>
3. Конвенція про визнання кваліфікації з вищої освіти в європейському регіоні. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_308#Text
4. Положення про організацію освітнього процесу у Центральнотехнічному національному технічному університеті <https://kntu.kr.ua/file/content/424/polozhennia-pro-orhanizatsiyu-osvitnoho-protsesu-v-tsntu.pdf>
5. Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти Центральнотехнічного національного технічного університету <https://kntu.kr.ua/file/content/427/polozhennia-pro-praktychnu-pidhotovku-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-tsntu.pdf>
6. Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30.12.2015 р. № 1187 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text>.
8. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#>.
9. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#>
10. Про наукову і науково-технічну діяльність: закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#>.
11. Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні: Закон України від 3 грудня 1999 р. № 1273-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1273-14#>.
12. Про академічну доброчесність: Проект Закону України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/43481> lob:<https://itd.rada.gov.ua/d94336cc-7474-4db0-9493-d63faf75ad91>
13. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>

14. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

15. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: затв. Розпорядженням КМУ від 23 лютого 2022 р. №286-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>

16. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти: Лист Міністерство освіти і науки України від 23.10.2018 № 1/9-650. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/124272_124272.

Основна література:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Ред. Фінікова Т. В., Артюхова А. Є. Київ: Таксон. 2016. 234 с.
2. Андрущенко В. Безальтернативна матриця освіти: «розумна освіта» як потреба і реальність ХХІ століття. *Вища освіта України*. 2024. № 1. С. 5–10.
3. Бех І. Д. Патріотизм як цінність. 7 наукових позицій у національно-патріотичному вихованні. *Управління освітою*. 2018. № 6, С. 7–12.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи. Підручник за модульно-рейтинг. системою навчання. 2-ге вид. Київ: Центр учб. літ., 2018. 384 с.
5. Вітвицька С. Адаптивна система педагогічної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої та передвищої освіти. *Інновації в науці: сучасний вимір: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих дослідників*. 4 квітня 2024 року. Суми, 16–19.
6. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник для студ. вищ. навч. закл. 3-те вид., випр. Київ: Академвидав, 2015. 304 с.
8. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України / гол. ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.*
9. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі : підручник. Київ: Ліра-К, 2025. 512 с.
10. Зайченко І.В., Теслюк В.М., Каленський А.А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи: підручник / За ред. проф. І.В.Зайченка. Київ : Ліра-К, 2017. 484 с.
11. Інноваційність розвитку вищої педагогічної освіти: від теорії до практики : *колективна монографія*. / За заг. ред. Л.Л. Хоружої. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 232 с.
12. Каплінський, В. В. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. Київ: КНТ, 2019. 225 с.
13. Карпенко О., Прокопів Л. Вища освіта у контексті євроінтеграції: *навч.-метод. посіб.* Дрогобич, 2019. 148 с.
14. Кремень В. Г., Ільїн В.В. Людина у викликах цивілізації: від

минулого – до майбутнього: Людина. Освіта. Соціум : монографія. Київ: Грамота. 2020. 248 с.

15. Кривчик Г., Лагдан С. Викладання гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти в умовах воєнного часу: форми і методи. *Наукові інновації та передові технології*, 2023. № 5 (19). С. 516-528.

16. Купріянов О. В. Основи дистанційного навчання : навч. посіб. / О. В. Купріянов; Укр. інж.-пед. акад. Харків : Друкарня «Мадрид», 2020. 91 с. URL : https://do.uipa.edu.ua/pluginfile.php/141036/mod_resource/content/1/Куприянов_Основи%20дистанційного%20навчання.pdf.

17. Мариновська О.Я. Педагогічна інноватика & Менеджмент інновацій: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2019. 504 с.

18. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навч. посіб. Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.26.

19. Освіта в умовах воєнного стану: сайт «Освітній омбудсмен України». URL: <https://eo.gov.ua/osvita-v-umovakh-voiennoho-stanu/2022/04/11/>.

20. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 472 с.

21. Прокопів Л. М. Сидорук О.М. Використання інноваційних технологій навчання як ефективної комунікації в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Освітні обрії*. 2020. №1(15). С. 75–79.

22. Сікорський П.І. Нова педагогіка. Львівська політехніка. Львів 2021. 540 с.

23. Стинська В., Прокопів Л. Технології формування лідера у процесі професійної підготовки викладача ЗВО. *Освітні обрії*. 2021. 1(52). С. 115-118.

24. Фіцула М.М. Педагогіка: посібник. К, 2002. URL: <https://studfile.net/preview/5512545/>

Додаткова:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. К., 1998. 560 с.

2. Бабин І. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html>

3. Барабаш В., Орлик С., Бондаренко Г. Розвиток гнучких навичок здобувачів вищої освіти у контексті соціокультурної комунікації. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*. 2021. Вип.14. С.9-28. DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2021-14-9-28>

4. Барабаш В. А., Глебова Л. В., Мехеда А. М. Науково-дослідницька діяльність у процесі формування професійної компетентності студентів-інформаційників. *Соціум. Документ. Комунікація*: зб. наук. праць. Серія: Історичні науки. Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М. 2020. Вип. 10. С.216 – 240. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/10409>

5. Барабаш В. А. Громадянська культура майбутнього фахівця в контексті формування громадянського суспільства. *Наукові записки КДПУ*

імені В. Винниченка. Сер. : Пед. науки: зб. наук. праць. Вип. 135. Кіровоград : Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка 2015. С. 53–56.

6. Барабаш В. А., Глебова Л. В. Формування громадянської активності студентів у процесі викладання соціально-гуманітарних дисциплін. *Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових статей*. Вип.5. Серія «Історичні науки». Переяслав-Хмельницький, 2018. 360 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/colscart_2018_5_3.

7. Барабаш В. А., Глебова Л. В. Інформаційні ресурси бібліотеки закладу вищої освіти як джерело розвитку інтелектуального та духовного потенціалу студентів. *Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових праць*. Серія «Історичні науки». Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я. М., 2019. Вип.6/2. С.11–28. URL:<https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=15532767756050326344&btnI=1&hl=uk>

8. Барабаш В., Сустретов А., Коломієць О. Психологічні чинники етичної поведінки викладача вищої школи. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2025. Вип. 70. 268 с. С. 31–43. URL:<http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/issue/view/42/399>

9. Вітвицька С. Адаптивна система педагогічної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої та передвищої освіти. Інновації в науці: сучасний вимір: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих дослідників. 4 квітня 2024 року. Суми, 16–19.

10. Давидюк Р.П. Методика викладання історії у вищій школі. Навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2018. 134 с.

11. Дашковська О. В., Погребняк В. П. Підсумки та перспективи модернізації системи вищої освіти в Україні. К. ДНУ «Інститут освітньої аналітики», *Освітня аналітика України*, вип. №2(18), 2022, С. 35–44.

12. Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи. /за ред. В.Г. Кременя, Н.Г. Ничкало. Київ: Знання України. 2018. 616 с.

13. Каленський А. А. Розвиток професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін : *монографія* 2-ге вид., випр. і доп. Київ: ЦП «Компринт». 2016. 424 с.

14. Коломієць О., Барабаш В., Сустретов А. Використання методів творчої діяльності викладання історико-культурологічних дисциплін у закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук:/* упоряд. М. Пантюк, А. Душний, та ін. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 89. Том 1. 390 с. С. 348–358. file:///C:/Users/Victoria/Downloads/aphn-journal.in.ua_89_1_2025.pdf

15. Ляшенко, М. Ю. Актуальні проблеми формування професійної мотивації майбутніх педагогів професійного навчання / М. Ю. Ляшенко // Scientific and pedagogical internship “Innovative methods of organization of educational process in the field of pedagogy and psychology in Ukraine and EU

countries”. October 21 November 29, 2019. Maria Curie-Skłodowska University, 2019. С. 104–107. URL: <https://cuesc.org.ua>.

16. Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи : монографія / За ред. Н.Г. Ничкало, І.Ф. Прокопенка. Харків, 2020. 546 с.

17. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ЗВО: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2017. 166 с.

18. Професійна освіта: андрагогічний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид. О. О. Євенок. 2018. 452 с.

19. Ракітнянська Л. М. Становлення та розвиток поняття «емоційний інтелект»: історико-філософський аналіз. Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: Педагогічні науки) : гол. ред. С. Сисоєва. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2018. № 3–4 (56–57). С. 36–42.

20. Ставицький А., Затонацька Т. Формування культури якості вищої освіти в українських університетах. Освітня аналітика України. 2017. №1. С. 21–32.

21. Стасюк, Ю., Вайнілович, І., Кобченко, А. Роль емоційного інтелекту та професійної культури у розвитку закладів вищої освіти. *Challenges and Issues of Modern Science*. 2024, №3. С. 214–222. <https://cims.fti.dp.ua/j/article/view/265>

22. Стежко З. В., Шалімова Н. С., Андрощук І. О. Академічна доброчесність у вищій освіті: прояви та мотиваційні чинники. *Науковий вісник Південноукраїнського національного пед. університету імені К. Д. Ушинського*. 2022. № 3. С. 7–15.

23. Староста В.І. Тестовий контроль психолого-педагогічної підготовки магістрів та аспірантів: навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 100 с.

24. Терещук, В. І., Ільченко, А. М., & Семенишина, І. В. Інноваційні технології навчання у закладах вищої освіти. *Академічні візії*, 2023, № 16. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/157>.

25. Kelly A. Measuring competition and competitiveness. *Dynamic Management and Leadership in Education*. 2021. P. 218-224. doi: 10.4324/9781003217220-22.

26. Mytsenko V., Barabash V., Bondarenko A. Formation of Soft Skills Among Future Specialists in Information, Library and Archival Affairs. *Наукові записки / Ред. кол. В. Ф. Черкасов, В. В. Радул та ін. Вип. 199. Серія: Пед. науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка*, 2021. С. 82–87. URL: <https://pednauk.cuspu.edu.ua>.

27. Mytsenko V., Barabash V., Glebova L. Educational potential of the activities of information institutions during the war period. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Випуск 208. С. 79–86. DOI:10.36550/2415-7988-2023-1-207-79-86.

28. ScienceRise: Pedagogical Education. https://journals.urau.ua/sr_edu

Інформаційні ресурси:

1. Освіта UA. URL: <https://osvita.ua/>

2. В.О. Сухомлинський. URL: <https://sukhomlynsky.com/ua>
3. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського. URL: <https://dnpb.gov.ua>.
4. Електронна бібліотека – підручники. URL: <http://www.info-library.com.ua/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Наукова періодика України. Сайт електронних видань вищих навчальних закладів і наукових установ України. URL: <http://journals.uran.ua>
7. Національна академія педагогічних наук України <https://naps.gov.ua/>
8. Сервіси та інформаційні ресурси. Педагогіка вищої школи. URL: www.kspu.edu/Information/services.aspx
9. Освітній омбудсмен України <https://eo.gov.ua/>
10. Higher Education Pedagogies ISSN: (Print) (Online) Journal homepage. URL: <https://www.tandfonline.com/loi/rhep20>
11. Сайт кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи <https://snd.kntu.kr.ua/>

Рекомендовані джерела неформальної освіти:

1. Небайдужі: базові емоційні потреби та соціальна взаємодія https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+NI101+2023_T2
2. Стрес-менеджмент для освітян https://prometheus.org.ua/course/course-v1:CARITAS+STRESS101+2023_T2
3. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників: нові вимоги і можливості. https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+PPK101+2020_T1
4. Академічна доброчесність: Онлайн-курс для викладачів https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+AI101+2021_T2
5. Критичне мислення для освітян https://prometheus.org.ua/course/course-v1:CZ+CTFT101+2017_T

ДОДАТОК А

ЗРАЗОК оформлення титульного аркуша Звіту (щоденника) про проходження педагогічної (асистентської) практики

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Економічний факультет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

ЗВІТ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ (АСИСТЕНТСЬКОЇ) ПРАКТИКИ

Здобувача ____ курсу, гр.
ОР «Магістр»
ОНП «Історія матеріальної культури та
експертиза об'єктів історичної спадщини»

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики: _____

(науковий ступінь, вчене звання, посада викладача кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи, прізвище, ім'я, по батькові)

Кропивницький – 2025

ЗВІТ

про проходження педагогічної (асистентської) практики
здобувачем/здобувачкою II курсу
другого (магістерського) рівня освітньо-наукової програми
« _____ »

(Прізвище, ім'я, по батькові)

У період з _____ по _____ 202__ р. я проходив/ла педагогічну (асистентську) практику на економічному факультеті Центральноукраїнського національного технічного університету на кафедрі _____

Керівник практики _____

(Вчений ступінь, звання, прізвище, ініціали)

За період практики я виконував/ла такі види робіт:

Відвідання лекцій та практичних занять:

№	Тема лекції, практичного заняття, що відвідував практикант/практикантка	П.І.Б. викладача/викладачки чи здобувача/здобувачки освіти-практиканта/практикантки, які проводили заняття	Курс, група, освітня програма	Дата проведення	Підпис керівника практики
1.					
2.					
3.					
4.					

Проведення практичних занять:

№	Тема практичного заняття	Курс, груп, освітня програма	Дата проведення	Оцінка	Підпис керівника практики
1.					
2.					
3.					
4.					

Ознайомлення з організацією освітнього процесу на кафедрі, науково-дослідною роботою, інші види робіт, які виконував/ла практикант/практикантка:

№	Організація та методичне забезпечення освітнього процесу/науково-дослідна робота ¹	Дата	Підпис керівника практики
1.			
2.			
3.			

Рекомендації щодо якісного розвитку організації і проведення педагогічної (асистентської) практики:

1. *Позитивні моменти, елементи організації та змісту практики.*
2. *Негативні моменти, недоліки організації та змісту практики.*
3. *Пропозиції для поліпшення педагогічної (асистентської) практики.*

Здобувач/здобувачка освіти
практикант/практикантка

Підпис

(Прізвище, ініціали)

Керівник практики

Підпис

(Вчений ступінь, звання, прізвище, ініціали)

Дата

¹Ознайомлення з веденням документації кафедри, підготовкою та проведенням засідань кафедри, розподілом навчального навантаження викладачів, навчальними планами, робочими навчальними програмами, посібниками, методичними рекомендаціями до вивчення окремих дисциплін, способами та методами організації, контролю, корекції самостійної роботи здобувачів освіти, науковими дослідженнями викладачів кафедри тощо; участь у підготовці та проведенні наукових конференцій для здобувачів освіти, допомога здобувачам освіти молодших курсів у підготовці доповідей, тез, та інші види робіт, які виконувалися під час практики

РЕЦЕНЗІЯ

на практичне заняття, проведене здобувачем/здобувачкою
освіти _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Рецензент – здобувач/здобувачка освіти II курсу другого (магістерського)
рівня вищої освіти освітньо-наукової програми « _____ »

—

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики від кафедри історії, археології, інформаційної та
архівної справи _____

(Вчений ступінь, звання, прізвище, ініціали)

Практичне заняття з навчальної дисципліни « _____ »
на тему « _____ » було проведено _____ 202__ р.
для студентів _____ курсу _____ групи освітньої програми « _____ ».

Рецензія має містити характеристику роботи практиканта/практикантки згідно із
запропонованими критеріями:

- чи було досягнуто мету практичного заняття?
- чи правильно було обрано тип практичного заняття, методи навчання та
методичні прийоми активізації здобувачів освіти?
- чи було виконано намічений план?
- як використовувалася під час заняття наочність, сучасні ІТ?
- чи виникали дискусії під час обговорення проблем, що виносилися на заняття і
чи вдалося практиканту(ці) спрямувати їх у потрібне русло?
- якими прийомами практикант(ка) забезпечив(ла) дисципліну, увагу, інтерес
здобувачів освіти до практичного заняття (якщо забезпечив(ла))?
- чи всі всіх здобувачів освіти було залучено до роботи на практичному занятті
і чи об'єктивно було виставлено їм оцінки/бали?
- яке було ставлення здобувачів освіти до практичного заняття?
- які помилки було допущено здобувачами освіти та які засоби використано
практикантом(кою) для їх виправлення?
- чи втілено вміння застосовувати наявні теоретичні знання на практиці?
- які педагогічні якості практиканта(ки) виявились під час проведення
практичного заняття?
- на яку оцінку заслуговує здобувач/здобувачка освіти –
практикант/практикантка за проведене практичне заняття?

Здобувач/здобувачка вищої освіти –
практикант/практикантка

Підпис _____

(Прізвище, ініціали рецензента/рецензентки)

Дата _____

Схема укладання методичної розробки практичного заняття

Центральноукраїнський національний технічний університет

Економічний факультет

Кафедра _____

Освітньо-наукова _____ програма

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

з навчальної дисципліни _____
проведеного _____ 202__ р. студентом II курсу _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Для здобувачів вищої освіти ____ курсу ____ групи освітньої програми _____

Керівник практики від економічного факультету

(Вчене звання, ступінь П.І.Б.)

Приклад, структури методичної розробки

Тема практичного заняття:

Тип практичного заняття:

Мета практичного заняття:

Наочність практичного заняття, використання сучасних інформаційних технологій.

План проведення практичного заняття

1. Оргмомент	2хв.
2. Вступ до проблеми	3 хв.
4. Розгляд проблем, що виносяться на обговорення	55 хв.
3. Закріплення матеріалу	10 хв.
4. Підсумки заняття	5 хв.
5. Завдання на наступне заняття	5 хв.

Хід практичного заняття

- 1) Оргмомент: перевірка присутніх на занятті (вказати яким чином).
- 2) Вступ до проблеми, що виноситься на розгляд на практичному занятті: зв'язок із попередньою темою, актуальність розгляду даної проблеми.
- 3) Висвітлення проблеми, що виноситься на обговорення.

У методичній розробці має бути відображено всі аспекти проблеми: основний матеріал, дати, події, прізвища; джерела, їх характеристика тощо. Особлива увага зосереджуватиметься на дискусійних питаннях, різних підходах, концепціях існуючих в історичній літературі з даних питань.

Записуються до конспекту формулювання запитань і відповіді на них. По своїй спрямованості запитання повинні стимулювати розумову діяльність здобувачів освіти, містити в собі завдання на аналіз, порівняння, зіставлення, виявлення головного, загальних рис і особливостей декількох подій, явищ, оцінку історичних фактів, доказ положення, висновку, обґрунтування позицій, установлення причинно-наслідкових зв'язків тощо.

- 4) Закріплення матеріалу: стислі, точні запитання за проблемами, що аналізувалися на занятті (можливо у різних формах).
- 5) Підсумки практичного заняття: узагальнення, висновки по проблемам, що розглядалися; індивідуальне ознайомлення з отриманими балами за практичне заняття.
- 6) Завдання на наступне практичне заняття.

Сформулювати проблеми, які будуть аналізуватися на наступному практичному занятті; наголосити, на яких аспектах варто більш детально зупинитися; дати рекомендації щодо використання джерел та літератури; додаткові завдання (написати есе, підготуватися до узагальнюючої контрольної роботи, тестування тощо).

Здобувач/здобувачка освіти –
практикант/практикантка

Підпис

(Прізвище, ініціали)

Керівник практики

Підпис

(вчений ступінь, звання, прізвище, ініціали)

Дата

ХАРАКТЕРИСТИКА

здобувача/здобувачки освіти II курсу освітньо-наукової програми

« _____ »
другого (магістерського) рівня вищої освіти економічного факультету

Центральноукраїнського національного технічного університету,

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Здобувач/здобувачка освіти _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Проходив (ла) педагогічну (асистентську) практику в
Центральноукраїнському національному технічному університеті з
_____ по _____ 202____ р.

У характеристиці керівник практики зазначає, скільки занять провів/провела практикант/практикантка; які види роботи виконував(ла); визначає методичний рівень підготовки; педагогічні якості та вміння, що продемонстрував(ла) практикант/практикантка під час проведення занять; висловлює зауваження щодо проведених занять; пропонує оцінку за проходження педагогічної (асистентської) практики за 100-бальною шкалою.

Керівник практики

Дата

Підпис

(вчений ступінь, звання, прізвище, ініціали)